

Šiame numery:

Ar knygu apie M. K. Čiurlionį jau per daug?

Du poeto Jono Aisčio laišakai Antanui Vaičiulaičiui.

Karaimo Izaoko iš Trakų knyga. Antroji baltų dramos rinktinė anglų kalba.

Jono Aisčio eilėraščiai.

Ištrauka iš Jono Aisčio istorinio romano.

Lidijos Šimkutės debiutinis rinkinys.

Nauji leidiniai.

Kultūrinė kronika.

Kertinė Parasė

Ar knygu apie M. K. Čiurlionį išleidome jau per daug?

Išėjimas spaudoje pasigirdo balsas (Al. Vaskelio, balandžio mėn. "Akiračiui"), kad leidinių apie Čiurlionį išėjimo jau ne-reikėtų. Ir tai dėl to, kad Lietu-voje "Čiurlionio reikalų padaryta labai daug, ir gana gerai". Ar to "daug" ir to "gerai" jau užtenka tokio dailininko kaip Čiurlionis atveju, tiktai labai abejoti. Šim-tai naujų knygų kasmet visomis pasaulio kalbomis leidžiama ir leidžiama apie Picasso, Matisse, Roualt, Chagallį, taipgi durski-ninkietį Lipchitzą, Munchą ir kitus, galima sakyti, Čiurlionio amžininkus. Bet nesigirdi balsu, kad knygų apie juos jau yra per daug. Mūsųose yra kitaip. Turime savo kultūroje beveik tik vie-ną žmogų, kurio vardu galėtu-me išieiti be gėdos ir pasaulinės kultūros arena, o palyginti pa-čios pradžios žingsnius jau ban-dome stabdyti savo naiviu skep-ticismu, grindžiamu neva "svar-besniais reikalais".

Tiesa, kad Lietuvoje pasiliku-sių pastangomis yra nemažai pa-daryta, akcentuojant Čiurlionį. Bet šiandien tarsi, kad jau to ga-na, būtų labai neprotinga, kai Čiurlionis pasauline prasme vis tiek dar pasilieka didelis nežino-masis.

Dailininkui tapti pasauline fi-gūra neužtenka vien tik išieisti spalvinguosius jo kūrybos albu-mus. Reikia ir išsamų, akademi-nių šios kūrybos monografijų. O Lietuvoje šioje plotmėje šiandien dirbančių dėmesys ligi šiol ir buvo sukauptas labiau į albu-minę Čiurlionio kūrybos repre-zentaciją. Todėl dar nepri-klausomoje Lietuvoje vokiečių kalba išieistoji Vorobjovo Čiurlio-nio monografija ir P. Galaunės redaguota lietuviškoji monografi-ja ligi šiol vargu ar yra kieno nors pralenktos. Tik šiandien jos lengvai ir nebesurandamos ir pasauliniam meno istorikui be-veik neprieinamos.

Kas vėliau kitų parašyta, ne-ra jau, kaip Al. Vaskelis linkęs manyti, grynųjų specialistų dar-bas. Iš tikrųjų nei Gyčio Vaitku-no Dresdene 1975 metais išieis-toji vokiškoji Čiurlionio mono-grafija, nei "Vagos" leidyklos Pa-ryžiuje 1977 spausdintas ir Lion-ginio Šepečio įvadinio žodžiu palydėtas Čiurlionio kūrybos al-bumas nepadarė to, kad jau bū-tų galima sakyti visko užtenka. Gal labiausiai Čiurlionio kūrybos branduolį liečia Vytauto Lands-bergio Lietuvoje parašytos ir iš-ieistos, labai populiarios knygos. Tačiau jos Čiurlionio kūrybos su-pratimo kryptimi auklėja tik Lie-tuvos visuomenę.

Kad Vakarų pasaulyje pokario metais Čiurlionis tapo tarptauti-ne dailės problema, galime būti dėkingi visai ne lietuviui, o estui Aleksiui Rannitui. Jis prancūziš-kai parašė, ir 1949 m. Unesco Paryžiuje išleido jo studiją "M. K. Čiurlionis — pionnier de l'art abstrait", vokiškai paskelbė savo straipsnius apie Čiurlionio kūrybą kultūros žurnaluose "Das Kunstwerk", 1947 m., Nr. 8-9 ir "Das Goldene Tor" 1951 m., Nr. 1. Ir, galima sakyti, šie trys Ran-nito išėjimai į pasaulinę spaudą padarė tai, kad Čiurlionis Vaka-rų dailės gyvenime pasidarė dar neužmirštas vardas. Dailės en-ciklopedijos ir dailės leksikonai bei dailės istorinės raidos leidi-niai, jeigu tik mini Čiurlionį, ligi šiol vis beveik vieninteliu šalti-niu nurodo čia suminėta Rannito knygą ir straipsnius.

Todėl prieš kiek laiko Chica-goje susidaręs ir spaudoje ne kar-tą skardėjęs Čiurlionio mono-grafijai anglų kalba leisti komi-tetas angažavo jai parašyti kaip tik Aleksį Rannitą, Čiurlioniško-sios temos prasme dailės pasau-liui jau žinomą vardą. Monogra-fija jau parašyta, su leidykla su-

Redakcijos pastaba.

Poetas Jonas Aistis, jeigu būtų buvęs gyvas, tai šiais metais liepos 7 d. bū-tų sulaukęs 75 metų amžiaus. Mirė 1973 m. birželio 13 d. Washingtone, D. C., kur jis ir palaidotas. Jonas Ais-tis yra viena stambiųjų figūrų naujo-joje lietuvių literatūroje. Subrendęs nepriklausomoje Lietuvoje, už poeziją apdovanotas aukščiausia valstybine premija, yra išleidęs šiuos savo poe-zijos rinkinius: Eilėraščiai 1932, Ima-gos 1933, Intymios giesmės 1935, Užgesę chimeros akys 1937 (vals-tybinė literatūros premija), Poezija 1940 (suteiktinė jo poezijos knyga), Be tėvynės brangios 1942, Nemuno il-gesys 1947, Pilnatis 1948 (rinktinės jo poezijos knyga), Sesuo buitis 1951 (Aidų žurnalo premija), Kristallindam karstą, Poezija 1961 (visos Aisčio ly-rikos suvestinė knyga). Didelės lite-ratūrinės, publicistinės ir istorinės vertės turi ir jo kitos rūšies knygos, straipsnių forma liečiančios daugiausia talpi kultūrinės temos: Dieval ir smūkeliai 1935, Apie lauką ir žmo-nes 1954 m. (Vincas Krėvė vardo premija), Milfordo gatvės elegijos 1969. Yra rašęs ir periodinėje spau-doje paskelbęs savo prozas — no-velių. Buvo užsimojęs sukurti tragiš-kosios prūsų tautos epopėją, romā-ną, kurio tačiau nesuspėjo parašyti tiksliai kai kuriuos fragmentus. Reikė-ti talpi kaip antologijų redaktorius, bendradarbiau kultūrinėse periodi-nės spaudos puslapiuose. Pastaraisiais savo gyvenimo metais daugiausia ra-šė už tik "Draugo" kultūrinėse prie-dė. Šiandien, minėdami poeto Jo-ną Aisčio 75 metų gimimo sukaktį, spausdiname pora jo būdingų laiškų Antanui Vaičiulaičiui, ištrauką iš nebaigto romano apie prūsus ir charak-teringų jo eilėraščių pluoštą.

Cossey-sur-Clair, 1940. VI. 5, 11 val. vak.

Mielas Prieteliau,

aš norėčiau parašyti kažką la-bai juokingo — iki šiol nematyto, kas, jei taip galima būtų išsi-reikšti, pereinų juoko ribą ir i-žengti į patį skausmą. Greičiau-siai tai būtų mano paties gyveni-mas, nes kame gi tu pajusi taip tragiškumą ir juoką iki pačių jo gelmių, jei ne žmoguje, o jį, žmo-gų, gali pažinti tik savyje. Kar-tais ateina man, lyg kalnais trās-kus griaustinis, tasai juokas, ir prisipažinsiu, mane ima, it ka-daise — kūdikystėje, sergant kaž-kokia vaikų liga — gal tada, kai, sako, mane marino, kai mane iš-pildavo šaltas prakaitas ir kai — motina pasakojo — akys jau buvo

stulpu ir lūpos apneštos (dažnai ji man tatau pasakojo, o pasako-davo patetiškoje valandose, pri-simindama, kad aš, vos pradėjęs vaikščioti, per bulviakas marš-kinėlių sterblėj atnešiau jai paro-dyti keturis cypiančius žalčiu-kus, sakydamas: — Mama, pau-sciukai, — arba kai gražų pava-sario rytą, manimi ant rankų ne-sina ir broliu vedina, rodė Ne-muną varant); man pasirodyda-vo spalvoti taškai, lyg žvaigždės giliame danguje, ir tolydžio jie artėjo ir augo, ir virė stumdyda-miesi, neišsistekdami, o ausy-se skambėjo kažkoks garsas, pa-našus į garsą x, kuris taip pat prasidėdavo kažkur toli, vos vos igirdimas ir artėdamas augo drauge su tuo regėjimu, bet ne tai mane gąsdino o gąsdino kaž-kur giliai mano sąmonėje (kiek jos man tada buvo) nujaui-timas, kad tatau artėja prie kaž-kokios ribos, kad ta riba yra ir kad jei tasai mano regėjimas ir tasai mano girdimas balsas pa-siektų tą ribą, tai ne tik kad aš, bet visas pasaulis pavirstų į dul-kes, į kažkokį spalvingą rainavi-mą... Ir prisiartinęs, rodos, jau prie tos ribos, lyg nusprūdavo ir vėl nugarmėdavo kažkur už žvaigždžių, bet ir vėl grįždavo tuo pačiu keliu, ir kiekvieną kar-tą vis arčiau ir arčiau prie tos nežinomos, bet jau many paty-e-sančios ribos prisiartindavo, ta-čiau vis dar jos pačios nepalies-davo... O mane ėmė nuovargis, mano akys merkėsi, bet užsimer-kus buvo dar baisiau, nes rodė, kad dėl mano tos valios visa tai nusistumdavo nuo tos lemiamo-sios ribos, tai aš dėjau visas pa-stangas atmerkti kaip galima pla-čiau akis ir įtemptus visą valią žiūrėti, bet ta mano valia, lyg pa-lytėtas sėmenų kalnas, bėgo ir kad galop jos man liko tik kaip aguonos grūdės, bet tada pasi-girdo kažkieno geras ir pažista-mas balsas, šaukias mane, ir aš, neturėdamas jėgos atsiskauti, užmerkiau akis...

Mažas aš kelis kartus buvau marinamas. Ir vieną kartą tris paras agonija tęsė. Mes tada gy-kokia vaikų liga — gal tada, kai, sako, mane marino, kai mane iš-pildavo šaltas prakaitas ir kai — motina pasakojo — akys jau buvo

Jonas Aistis (1904. VII. 7 — 1973. VI. 13)

Nuotr. Vytauto Mažello

jas Karvelis, kurio pati buvo mano krikštamotė, mirusi dar trims dvare esant, atseit, aš jos keš akis ir užmigęs. Rytąjus die-ną, apklausus kaimynę ir įsitiki-dar dvejų neturėdamas. Motina, tris naktis akių nesudėjusi, būdė-jo prie manęs su vaškinė žvake, o tėvas stalą apsikniaubęs klūpo-damas meldėsi. Tik staiga, atsi-darė pačios durys ir vėl užsidarė pačios. Tai girdėjo abu, ir tėvas, pasak motinos, net atsuko į du-tinę pusę. O motina manė, kad tai jos brolis, kurs tada pas tėvą gi-tas, jei nesumeluosiu, pono vež-

na iš Rusonių (motinos tėvšė) sugrįžti. Po to, sako, aš užmer-keš akis ir užmigęs. Rytąjus die-ną, apklausus kaimynę ir įsitiki-dar dvejų neturėdamas. Motina, tris naktis akių nesudėjusi, būdė-jo prie manęs su vaškinė žvake, o tėvas stalą apsikniaubęs klūpo-damas meldėsi. Tik staiga, atsi-darė pačios durys ir vėl užsidarė pačios. Tai girdėjo abu, ir tėvas, pasak motinos, net atsuko į du-tinę pusę. O motina manė, kad tai jos brolis, kurs tada pas tėvą gi-tas, jei nesumeluosiu, pono vež-

Ir šit jis gyvena nuošaliai — nežinia nei kaip, nei ką, tik kartą, praėjus vienai mergaitei ar šiaip, kam nors kasdieniam ir pil-kam atsitikus, jis išsėina iš to kiunto, kuriame be valios ir pastangu jis atsirado, ir galbūt būtų ir numiręs — taip jis išsėina ir auga, bet auga ne savy, nes jis ir nedrąsus ir slapukas, tai yra gyvenimo užguitas, bet auga žmonių akyse. Ir kai tas jo prasi-laužimas pradeda grįžti, tarytum jo paties balso aidas, jam visa tai tampa labai svarbu, svarbiau nei pats gyvenimas. Taip tasai žmo-gus, kuris tramdė visus savo polinkius, gali pasakyti, visa pa-

aukojės dėl kitų ir nieko sau ne-palikęs, pamatė, kad jojo gyve-nimas tuščias, ir tasai, gali saky-ti, už mūsų esančios tuštumos ne-pakentimas jį išstumia scenon.

Kad tai būtų nelabasis ar kas kitas, kuris neštų prieš mus veid-rodį, kuriame mes galėtume įžiū-rėti save ir visus mūsų veiksmus. Visa keičiasi, ir nei akimirksniui visuotinė kaita nesustoja, o žmo-gaus žvilgsnis, priėjęs tam tikrą ribą, sustoja, suakmenėja, o visa, kas tame akimirksny buvo gera, gražu, dora — amžinai mummy pasilieka. Negana to, žmogaus ir jo matomas pasaulis galima su-lyginti su gamtos vaizdu, mato-mu iš olos, vadinasi, juo mes nuo angos gilyn traukiamės, juo mūsų vaizdas tolydžio dingsta (mes savęs nematome) — juo ki-topus angos matomas vaizdas grožėja... Šit kodėl žmogus prie-singas naujumams, mat, jis m? no, kad tai, kas yra nauja, esti ne tik pragaistinga, bet ir kvai-la, ir nedora... Pragaistinga ne-man, nes kas aš, bet žmonijos a-teičiai.

Ir šit jis, tas žmogelis, išsėina kovot prieš tariamą pasaulio pražūtį, norėdamas jį išgelbėti, bet čia ir prasideda visas jo veiks-mo komiškas, o jei nori — tra-giškas, nes niekas, taip iš pa-žiūros priešingas, negali eiti taip ranka rankon, kaip tragiška ir komiška...

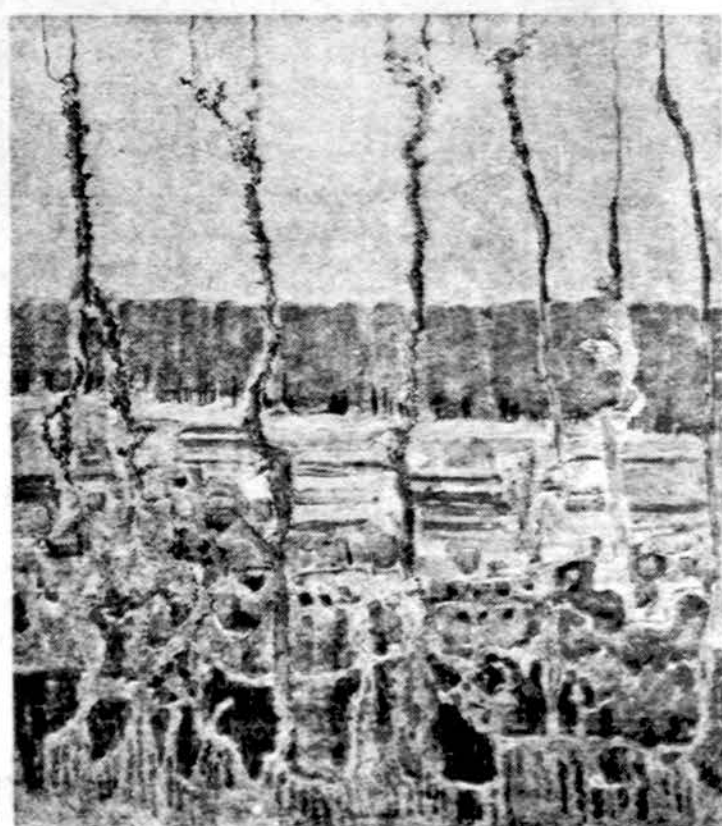
(Laiškas nepasirašytas. R. e. d.)

Villefranche a/M. 17. 8. 1942

Mielas Antanai,

Tavo laiškas man buvo didelė ir maloni staigmena. Du laišku drauge atėjo: vienas pereinų metų lapkričio mėn., kitas — šiu, lie-pos pirmosios. Kaip smagu! Aš laukiau, bet maniau, kad ir laukt neprasminga. O šiandien dar atė-jo perlaida iš N. York'o, p. Jo-seph Lancka (turbūt — Lauč-ka) vėrta 2155 fr. Pabiro man čia taip viskas netikėtai, it iš lai-mės ragol! Kaip galima, kad per-laida atėjo man, o ne p. Geru-čiui, man dešimteriopa nauda būtų buvusi. Parašysiu jam, tam ponui, padėką. Ar nebuvo tik už Be tėvynės brangios? Man bus šiočia tokia pasipirtis žiemai, o žiemot, matau, reikės dar čia — ne tėvynėje. Kaip gerai, kad Tu parašei. Ak, kad būčiau žinojęs būčiau pasiėmęs paskutinius ei-lėraščius, kurių šešeta, atsiminę iš atminties, perrašiau ir pridėdu. Būsiu čia iki vėlesnio rudens ir man bus tai nepasiekama, o ten buvo dar ir K. Binkiuai rašytas nekrologas. Pažiūrėsim, kai du-gną dėsim. Svarbu, kad sužinojau, kad laiškas prasmunka. Pamė-ginsiu pasiūsti, ką turėsiu para-šęs, ir pabandyti naują parašy-ti. Taigi, rašai, kad mano kny-gelė pasirodysianti. Žinai, aš jos nekantriai laukiu. Nuorašai pa-sklido net po tris žemynus, o gir-džiu, kad ir kiti nuorašais pasi-dalina, patys nusirašydami. Man jau nusibodo perrašinėti. Tu gali leidejus padrasinti, nes ga-tels ji kada nors Lietuvą pasiekti, o ten jai vietos yra keliolikai šim-tų. Skaito jos, kas galima, Kau-

(Nukelta į 2 psl.)

M. K. Čiurlionis Vasara, I (tempera, 1907)

M. K. Čiurlionis Vasara, III (tempera, 1907)

Karaimo Izaoko iš Trakų knyga

Kai apvaikšiojęs Trakų pili, iš kurios senovėje plačiai sklido Lietuvos garbė ir galybė, tu eini miestelio gatve, į akį staiga tau krenta namai: jie atsukti į gatvę galais, o ne šonu. Tai ženklas, kad ten gyvena karaimai. Vienur kitur lange rymant matai ir juos pačius, bežiūrinčius į praeivį. Toje gatvėje yra ir kuklus jų muziejelis.

Iš panašių namų kadaise pasaulin iš Lietuvos sklido ir kitas garsas — Trakų mokslingų karaimų.

Lietuvoje karaimai, turkų kilmės, žydų tikybinės sekos nariai, apsigyveno keturioliktą amžių gale, kai juos kartu su Krymo totoriais kaip belaisvius ir kolonistus atsigabeno Vytautas Didysis. Iš pradžių karaimai buvo įkurdinti Trakuose, iš kur dalis jų vėliau persikėlė į Vilnių, Panevėžį, Biržus ir kitas Lietuvos vietas. Kaip rašo „Lietuvių enciklopedija“, literatūrinė veikloje ypač pasižymėjo Trakų karaimai. Vakarų pasaulyje bene pats garsiausias iš jų buvo Izaak ben Abraham Troki, arba Izaokas iš Trakų. 1970 m. jo knyga „Chizzuk Emunah“ — „Tikėjimo sustiprinimas“ („Faith Strengthened“) išleista anglų kalba New Yorke. Kiti žymesni — Joseph Malinowski Troki, Zarah ben Nathan, Salomon Troki — iš šešioliktojo ir septynioliktojo amžiaus. Iš Trakų buvo kilęs žymus aštuonioliktojo amžiaus Krymo karaimų rašytojas Abraham ben Josiah Jerusalem.

Izaoko iš Trakų veikalo leidimui New Yorke įžanga parašiusi mokslininkė Trude Weiss-Rosmarin pažiūri, kad „kaip religinis ir intelektualinis Lietuvos ir Lenkijos karaimų centras Trakai klestėjo nuo tūkstantis penki šimtai pirmųjų metų ligi septynioliktojo amžiaus vidurio. Naudojamiesi pilna lygbe su savo kaimynais krikščionimis, — toliau rašo įžangos autorė, — jie laisvai santykiavo su jais“. Anot jos, tai aplinkybės, dėl kurių toksai veiklas kaip „Tikėjimo sustiprinimas“ pasidarė būtinas, „tyrims besiaikšinant ir kritikuojant krikščionybę“.

Po to Trude Weiss-Rosmarin sako:

„Šešioliktajame amžiuje Lietuva sudarė ekumenizmo salą plačiame religinės netolerancijos okeane kitur Europoje. Čia Romos katalikai ir graikų ortodoksų bažnyčios nariai laisvai ir draugiškai santykiavo su trinitarais liuteronais ir su unitarais arijonais — ir su žydais, kurių pilietinės teisės buvo apsaugotos ir kurių religinė laisvė buvo užtikrinta. Tokioje aplinkoje Izaokas turėjo nemažą ryšį su skirtingų krikščioniškųjų denominacijų dvasiškais, kurie, kaip tai visai natūralu, užmegzdavo su juo dialogą. Šie pašnekesiai ir buvo pirmas akstinas (knygai „Tikėjimo sustiprinimas“ — hebrajų kalba) — „Chizzuk Emunah“.

Kaip Trakų karaimų klestėjimo metai staiga nutrūko, įžangos autorė Trude Weiss-Rosmarin taip rašo:

„Trakų karaimų suklestėjimas, patį jų bendruomenę, pasibaigė, maskviečiams ir kazokams įsiveržus Lietuvon 1654 — 55 metais. Miestas buvo sunaikintas ir apipietas, karaimai pabėgo drauge su savo kaimynais lietuviais“.

O Trakų, kaip karaimų mokslo centrą, — nurodo Trude Weiss-Rosmarin, — daugiausia iškėlė Izaokas iš Trakų. Sulaukęs vos dvidešimt metų, jis jau sekretoriavo 1553 metais karaimų visuotiniame suvažiavime Trakuose. Tarp kitų jo darbų minimi religiniai paaiškinimai, kalendariorius, giesmės. Svarbiausia savo veiklą „Chizzuk Emunah“

ANTANAS VAICIULAITIS

Jis parašė 1593 metais. Antrosios veikalo dalies jis nespėjo visai baigti — trūko turinio santarvokos. Tai padarė jo mėgstamiausias mokinytis Malinovskis, parašęs ir įžangą savo mokytojo knygai.

Izaokas iš Trakų mirė 1594 metais.

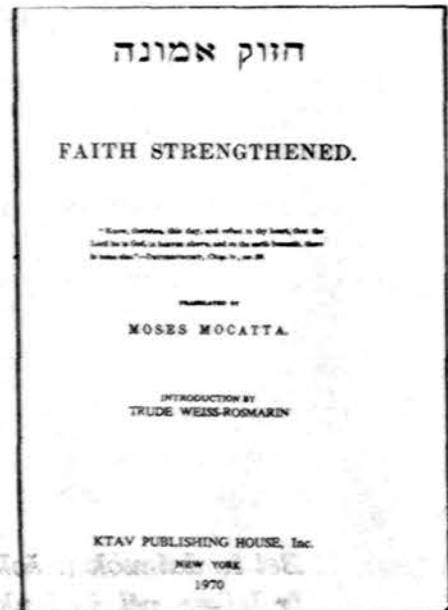
„Chizzuk Emunah“, arba „Tikėjimo sustiprinimas“ turi dvi dalis. Pirmoji yra žydijos apologetika, o antroji — krikščionybės kritika. Kaip nurodo „Lietuvių enciklopedija“, ši Izaoko iš Trakų knyga „sukėlė daugelį krikščionių poleminių raštų“. Tarp kitų, kurie griežėsi Izaoko iš Trakų veikloje, krikščionys, buvo garsusis prancūzų rašytojas Voltaire'as. Savo įžangoje Trude Weiss-Rosmarin pastebi, kad, kaip parankinė medžiaga, šia knyga, naudojosi žydai misionieriai, o taip pat ateistai, prancūzų filosofai ir pagaliau krikščionys misionieriai, besiruošdami prieštarams iš tų, kuriuos jie tikė-

josi atverti. „Ateistai citavo Izaoką iš Trakų, — rašo Trude Weiss-Rosmarin, — dėl nepaprastos „Chizzuk Emunah“ logikos“.

Šio Lietuvoje rašyto veikalo kelias į Vakarų Europą buvo ne toks tiesus. Kaip rankraštis, Izaoko iš Trakų knyga buvo pasklidusi įvairiose pasaulio žydų bendruomenėse. 1665 metais, lančydamasis Ceutos mieste šiaurės Afrikoje, vieną „Chizzuk Emunah“ rankraštį iš žydų gavo Altdorfo profesorius Wagenseilis iš Vokietijos. Jis tai išvertė į lotynų kalbą ir su rankraščiu išspausdino 1681 metais Altdorfe. Maždaug po dvidešimt penkerių metų pataisyta laida išėjo Amsterdamo. Tai šis leidimas ir pasklido Europoje. Anglų kalba „Chizzuk Emunah“ buvo išspausdintas 1851 metais Londone. Išvertė Moses Mocatta, Londono verslininkas, į amžiaus galą pasižymėjęs žydų studijoms. Dabar jo vertimas pakartotas New Yorke.

Naujai laidai įžangą parašiusi Trude Weiss-Rosmarin nurodo Izaoko iš Trakų knygos atitinkamumą mūsų laikams: esą, po Vatikano antrojo susirinkimo, kai dialogas tarp krikščionių ir žydų įžengė į kitą fazę, — „mokslo objektyvumo ir atvirumo“, „krikščionys ir žydai“ „Tikėjimo sustiprinime“ atras tokio pobūdžio enciklopedinę judaizmo ir krikščionybės nesutarimų rodyklę, kokia veda į geresnį biblinį argumentų skirtingo interpretavimo supratimą“.

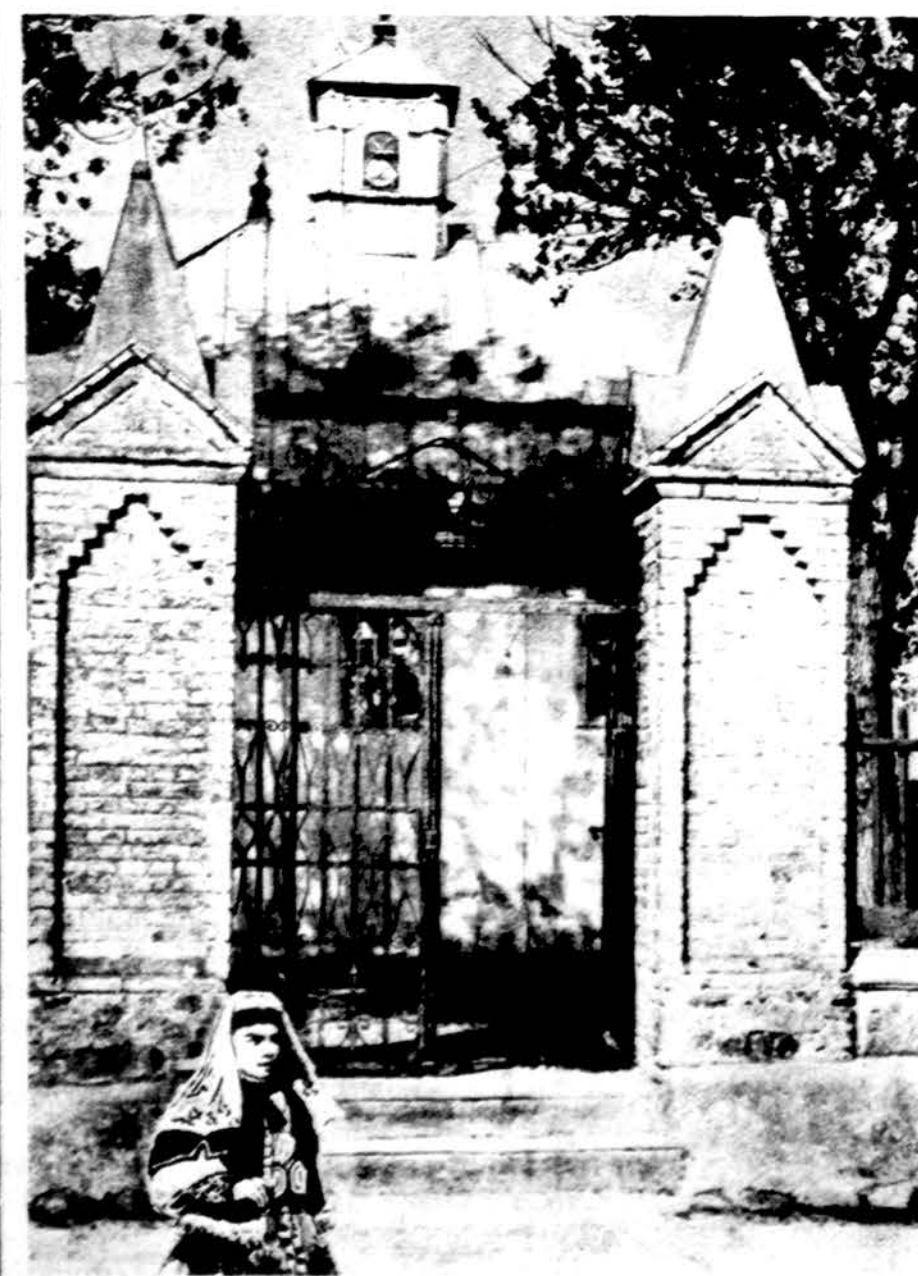
Nors Lietuvos karaimų mokslo garsas ilgai neišsumažėjo, tačiau Izaoko iš Trakų ir kitų karaimų prieš keletą metų įdiegoti mokslo dvasia išliko iki mūsų laikų. Ir šiandien Vilniuje tu gali rasti karaimų, pasižymėjusių kalbotyroje, matematikoje ir kitose srityse.

Izaoko iš Trakų knyga, 1970 metais išleista New Yorke. Nuotrauka iš Kongreso bibliotekos egzemplioriaus

Karaimų apgyventa gatvė Trakuose

Trakų karaimų šventykla - kinė

Jonas Aistis (kairėje) ir Bernardas Brazdionis prieškarto metais Vilniuje

Poeto Jono Aisčio laišakai

(Atkelta iš 1 psl.)

no radija ir pora, sako, buvo atspausdinta Laisvę (Vėlinės ir Platanai). Pats rašai, turiu galvoti abu Tavo laiškus, kad naujais dalykams daug stinga — jėgos, ir tas pats liūdnas likęs. Dieve, kaip norit, kad aš pats save pralenkičiau! Be to, aš nežinau, kas yra džiaugsmas, ypač šiais, džiaugsmu neturtingais laikais. Džiaugsmą tik tada junti, kai jis mus apleidžia, lygiai, kaip ir jaunystė. Tos, mane apleidusios laimės yra, ir labai daug. Su tuo aš nesutiksiu iki grabo lentos. Man sunku ir skaudu buvo nuo pat mano vaikystės, o jūs kartojate tai, ką man sakydavo mano senelis bardamas: ko tu čia dabar, lyg ožys ties vandeniu bliamui? Yra, žinai, Antanai, dalykų, kurių nepasakysi nei motinai, nei draugui, nei žmonai (Esenin'as). Galop aš pats priežasčių nežinau ir paaiškinti negaliu. Miręs lavoną mėsiniojams paliksiu: teiešakai, jei žingeidu. Gal jie jas, to priežastis, ir

ras, bet čia ir ne mano reikalas. Lyrika daugiau nei kitas kuris žanras nuo žmogaus neatskirta. Ko die gi jis turėtų būt kitoks nei aš pats, mano raštas? Naujais motyvais aš išsitiesti negalėjau, nes neradau iš pradžių jokios medžiagos paramos ir turėjau paimti darbą, kuris man visą laiką suėda. Stigo kontakto su tautiečiais, o tai visada buvo mano įkvėpimo šaltinis. Aš tai jaučiu: dvi temos mane visą gyvenimą smaugė, o dabar daugiau nei kitados — Dievo ir Tėvynės. Prie pastarosios jau prieinu, nors dar prievarčiau, o kitą paliksiu mano gyvenimo pavakarei, noriu prieš jį parkrist ant kelių su visu patyrimu ir galia, ir kalbėti taip, kaip galima kalbėti su Dievu, tai yra, kaip niekas iki šiol nėra kalbėjęs. Daugis, mat, kalba piktožodžiaudami, išsisuodine, pasigardžiaudami, o aš noriu kalbėti nuogąs ir basas — nuošaliai. Galimas daiktas, kad bus sunkiau nei tėvynė. Ne visa gi pasiekia ką nors, kas mano bandoma, o aš blaškau ir krintu negalioj. Retas ei-

lėrašitis pasirašo nenualpus. Toks iš manęs stipruolis! Dažnai reikia taip ištempti, kad aš nežinau, ką rašau ir tik po poros dienų, radęs ir užkliuvęs kokį sakini, sakau: Dieve, kaip gražu! ir pradėdau rašyti iš naujo. Taip, aš stebiuos kitą kartą, kad tai dar galima išspausdinti iš tokios mazgotės, kaip aš. Ar tu pastebi tūlus mano veiksmazodžius, kurie, man rodos, bent rašant, visą saulės sistemą pajęgtų išjudinti. Aš tai nejuociomis pastebėjau, o man visa patinka, kas juda, tai yra, gyva, galinga, tikra. Nes tik tada žodis įgyja galios, kai jis netelpa pasirinktose rėmuose, dėl to dabar beveik visa rašau pastovia forma. Ne dėl to, kad visa išreikšt, bet kad visa suglaust į lapidarišką sakinį. Nepavyksta, bet ar tai svarbu. Nušnekėjau. Taikliai tu pasakei apie Kazį Binkį. Du žmonės man buvo brangūs tėvynėje: jis ir tėvelis. Mergaitė? Nė balso. Aš manau, kad ją pasiekė įžanga. Jei dar ne, tai greit pasieks. Bendrai aš žinių iš saviškių neturiu, jei neskaityt Raud. Kryžiaus formuliro, kur tėvelis rašė: Wir wohnen noch Ort und Stelle. Apsiašarojau, kad tėvelis rašo ne tik vokiškai, bet dar ir su germanizmais. Tu man rašai, kad būtų duonos ik sočiai. Ji čia tūlu laiku buvo tokia, kad buvo per daug. Su pusrytėliais suvalgęs 50 gramų, besiprausdamas pusę išspaudydavau (aš kaip prancūzas — pirma valgau, po to prausiuosi). Kalbi, kad sotos ir šilumos — garbink Dievą. Man kadaise dar prie bolševikų mergaitė rašė, kad ji galėtų truputį atsikvėpt, apelsiną sučiulpt, ir man tai rodėsi keista. Bet karas taip viską griauia ir naikina, jog visur tai gali atsitikti. Aš jau bijau ne karo, bet aršiau. Ruskelį idėjos įgyja sveturių simpatijų. Nejuociomis, romantiškai, sentimentališkai. Visa tai nepavojinga, kol nėra sunkumų, bet jeigu atsirastų?.. Iš kitos pusės, jei ta karštinė turi pereit pasaulį, teina greičiau. Vieno nenorėčiau, kad ji eitų didžiųjų invazijų keliu. Ar žinai, kad jos visos ejo tuo keliu ir tenai, tame dideliame Mongolijos maiše prasidėdavo. Nuo jų gi statė kinai sieną. Daugis gi invazijos laukdavo iš kitur. O keliai amžini. Pastovūs. Laukiu Tavo laiško. Beje, jei kas klausyt, tai dabar gali sakyti, kad aš biednas. Gana didžiulis, tik siųst reikėtų p. Geručiu — nežinau nei kaip, nei kur gyvensiu — dėl to. Aš atsiųginsiu parašymu, net jei ir pasiųst negalė-

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

sitarata, bereikia tik laukti jos pasirodymo. Kai šiandien anglų kalba yra tapusi tarptautine ne vien politikoje, bet ir kultūrinio bendravimo bei susižinojimo srityje, nereikia ir aiškinti, kaip yra svarbu kalbėti apie Čiurlionį pasauliui anglų kalba. Todėl ir Lietuvių fondo šiam projektui įvykdyti pinigine parama yra didžiai prasminga ir sveikintina.

Tuo pačiu nemorime pasakyti, kad su Rannito angliškąja Čiurlionio monografija visas šio pobūdžio pastangas jau reikėtų užbaigti. Todėl labai gerai, kad jos ir nebaigiamos. Štai šiuo metu Stasys Goštautas jau redaguoja anglų kalba leidinį apie Čiurlionį, kuriame bus sutelkta visa reikšmingiausia, bet kuria kalba parašytoji, Čiurlioniana. Dailės teoretikui ir istorikui bus parankiai vienoje vietoje anglų kalba pateikta visa, kas tik kūrė kalba reikšmingo buvo rašyta apie Čiurlionį.

Net ir lietuvių kalba mums iki šiol trūko išsamios, literatūriniai parašytos, bet tikslios Čiurlionio biografijos. Reikėdavo vis tenkintis tik sausomis enciklopedinėmis žiniomis ir atsiminimų nuotrupomis. Stambesnės biografijos, atremtos į visus šaltinius, neklaidinančios, bet ir skaitomos kaip spalvingo romano puslapiai, mes lig šiol vis labai ir labai pasigedavome. O kiek šitokio pobūdžio, plačiai skaitomų biografijų yra susilaukę visi didieji savųjų tautų ir viso pasaulio muzikai, dailininkai rašytojai! Tokia M.K. Čiurlionio biografija dabar jau yra parašyta kun. Stasio Ylos. Linkėtina ir jai, ilgiau neužtruks, pasirodyti atskira knyga.

Zodžiu, Čiurlionis, kaip ir kiekvienas kūrybinis genijus, nėra ir negali būti išseimamas. Todėl ir kalbėti apie Čiurlioniškųjų leidinių perteklių yra tikras nesuipratimas. O laisvajai mūsų šėvičiai Čiurlionį šiandien pristatyti pasauliui tinkamaisiais būdais yra tiesiog Apvaizdos dovanotoji pareiga.

k. brd.

Tavo Jonas Mickevičius

Nauji leidiniai

• AIDAI, 1979 m. gegužės mėn., Nr. 5.: Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girmius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatūros, apžvalgų ir techninis redaktorius dr. Leonardas Andriekus, „Kontinentas“ mūsų akimis“ (Jurgis Gliuda), „Salvadore de Madariaga, 1886-1978“ (B. Ciprijauskaitė), „Anthony Burgess ir John Gardner: romanas — muzika ar moralė?“ (Kontrapunktas iš PEN kongreso Stockholme) (A. Landsbergis). Naujų knygų skyriuje Juozas B. Laučka recenzuoja dr. Martyno Anyso atsiminimus „Kova dėl Klaipėdos“. Naujasis „Aidu“ numeris yra papuoštas Alfonso Dargio ir Alfonso Motiejūno dailės darbų nuotraukomis.

• SEJA, 1953 - 1977 m., Nr. 1 - 135. Rodyklės. Sudarė Povilas Dilys. Leidinys 42 psl., spausdintas M. Morkūno spaustuviėje, Chicagoj, kaina — 3 dol.

Leidinio pratarmėje sakoma: „Per 24 metus leidime SEJA. Irišius visus išleistus numerius, susidarė apie devyni žurnalo tomai. Anksčiau nebuvo ruošiamos metinės ar kitokios SEJOS

viską labiau pamilo spalvą“ (Dail. Alfonso Dargio 70 metų amžiaus sukakčiai) (Leonardas Andriekus), „Kontinentas“ mūsų akimis“ (Jurgis Gliuda), „Salvadore de Madariaga, 1886-1978“ (B. Ciprijauskaitė), „Anthony Burgess ir John Gardner: romanas — muzika ar moralė?“ (Kontrapunktas iš PEN kongreso Stockholme) (A. Landsbergis). Naujų knygų skyriuje Juozas B. Laučka recenzuoja dr. Martyno Anyso atsiminimus „Kova dėl Klaipėdos“. Naujasis „Aidu“ numeris yra papuoštas Alfonso Dargio ir Alfonso Motiejūno dailės darbų nuotraukomis.

• SEJA, 1953 - 1977 m., Nr. 1 - 135. Rodyklės. Sudarė Povilas Dilys. Leidinys 42 psl., spausdintas M. Morkūno spaustuviėje, Chicagoj, kaina — 3 dol.

Leidinio pratarmėje sakoma: „Per 24 metus leidime SEJA. Irišius visus išleistus numerius, susidarė apie devyni žurnalo tomai. Anksčiau nebuvo ruošiamos metinės ar kitokios SEJOS

rodyklės, bet tik spausdintas kiekvieno leidinio numerio turinys. Be rodyklės sunku dabar surasti reikalingą medžiagą daugybėje SEJOS puslapių. Todėl SEJOS leidėjai ir redaktoriai 1977 m. rugsėjo 24 d., baigdami darbą, nutarė paruošti visų iki to dienos išleistų SEJOS numerių bendrą turinio rodyklę“.

Tai buvo didžiai prasmingas sumanymas, o dabar jau verta pasidžiaugti gražiu jo įkūnėjimu. Penkiolika leidinio puslapių užima pavardės ir slaptovardžiai, o kitus puslapius užima straipsnių antraštės. Tai

bus labai parankus leidinys, tiek išeivijos veiklą tyrinėjant istorikui, tiek kiekvienam SEJOS komplektus turinčiam skaitytojui. Leidinys įsigijamas, kreipiantis šiuo adresu: Juozas Urbelis, 1549 N. Broadway, Melrose Park IL 60160.

• MANO LIETUVIŠKA SPALVINIMO KNYGA (1 ir 2 sąs.). Redag. Mykolas Drungas ir Gintaras Karosas. Piešė Danas. Išleido Baltic Enterprises P. O. Box 8241, Boston, Mass. 02114, telef. (617) 269-4455. Leidiniai didelio formato, 32 psl., kaina \$2.50, gaunami ir „Drauge“.

Gražus sumanymas pačių mažiausiųjų lietuvištiniam švietimui. Ryškūs puslapiniai piešiniai, kuriuos reikia nuspalvinti. Jie visi tautinio patriotinio pobūdžio. Greitiam puslapyje duodamas trumpas tekstas, aiškinantis piešinį. Tekstas duodamas lietuvių ir anglų kalba. Užmenamas čia pat skaitytoji ir spalvintoji ir vienas kitas, su tekstu ir paveikslu susijęs klausimas. Visos knygelės paruoštos taip, kad jas mūsų mažieji tikrai mielai ims į rankas, prasmingai pradėdami puikiai paruoštą jiems lietuvištinį švietimą.

Antroji baltų dramos rinktinė anglų kalba

KESTUTIS ŽEMENAS

Alfreds Straumanis (ed.), THE GOLDEN STEED: Seven Baltic Plays. Prospect Heights, Ill., Waveland Press, 1979.

Kazio Borutos „Baltaragio malūnas“ ir Kazio Sajos „Devynbėdžiai“ prabilo angliškai. Drauge su dviem latvių ir trimis estų dramomis jie sudaro antrąją baltų dramos rinktinę — „The Golden Steed“ — „Auksio žirgas“ — kurią šiomis dienomis išleido Waveland Press leidykla Amerikoje, Ilinojaus valstijoje.

Pirmoji baltų draminių literatūros antologija, pavadinta „Confrontations with Tyranny“ — „Akistatos su tiranija“, pasirodė prieš dvejus metus. Jos šešių dramų grupuotėje buvo Algirdo Landsbergio „Penki stulpai turkaus aikštėje“ ir Antano Skėmos „Pabudimas“. Antroji rinktinė aprėpia dramas tautosakiniais motyvais: jų šaknis glūdi lietuvių, latvių bei estų mitologijoje, legendose, pasakose, liaudies dainose ir apeigose. Rinktinė dedikuota „baltų senelėms, sukūrusioms pasakas: motinoms, mokiūšioms savo dukteris dainuoti liaudies dainas merginoms, šokančioms liaudies šokius“.

„Baltaragio malūnas“ ir „Devynbėdžiai“ yra daugiau negu etnografinių motyvų inscenizacija; šios dvi dramos skverbiasi į mūsų liaudies lūkesčių ir tautos vilčių gelmes. Tai būdinga visiems rinktinėje išspausdintiems veikalams. Janio Rainio klasikinė poetinė drama „Auksio žirgas“, suteikusi rinktinę pavadinimą, vaizdžiai rodo, kokios erdvios tautosakinės dramos galimybės. Tautosaka Rainiui buvo priemonė gvildinti giliausios filosofinės ir religinės problemoms, o jo vyriausias veikėjas, Antinis, simbolizuoja latvių pastangas ištaisoti savo tautinį tapatumą.

Rinktinėje taip pat randame Annos Brigaderes didaktinę pjesę „Maja ir Paja“, populiariausią estų dramaturgo Oskaro Luto viešąją pjesę „Ežero dvasia“ bei „Zalčių kslė“ ir prieš karą Lietuvoje ne sykį statytą Augusto Kitzbergo „Vilkatė“.

Rinktinės dramos palydi įžanginiai straipsniai, kuriuos parašė baltų tautosakos žinovai iš visoje. Jų pagrindinis tikslas yra išaiškinti baltų papročius, tradicines vertybių sistemas bei grožio sąvokas ir tuomi padaryti dramos emociniai prieinamas užsieniečiui skaitytojui. Apie „Devynbėdžius“ rašo Eglė Žygaitė, Indijos universiteto tautosakos instituto darbuotoja ir žurnalo „Tautosakos forumas“ redakcijos narė, „Baltaragio malūną“ nagrinėja Elena Bradūnaitė, dirbanti kaip tautosakininkė Amerikos Kongreso bibliotekos Tautotyroso centre. „Devynbėdžius“ išvertė poetė Eglė Juodvalkytė, o „Baltaragio malūną“ — anglų literatūros dėstytoja Cezarija Abaratytė ir dramos studentė Kristina Sabalytė. Gražiu sutapimu, lietuviškoji rinktinės dalis yra penkių jaunų išvių merginų bendras audinys.

Tautosakinės dramos antologija „Auksio žirgas“ išsivystė iš Baltų dramos projekto, jau keletą metų veikiančio Pietų Ilinojaus universitete. To projekto rėmuose lietuvių, latvių ir estų kilmės studentai jau keletą metų verčia dramas, renka teatrines medžiagas, ruošia bibliografiją. Projekto vedėjas, latvių režisierius ir teatro istorikas Alfreds Straumanis, redagavo antrąją rinktinę. Savo įvadiname žodyje jis rašo, jog tautosaka padėjo lietuviams, latviams bei estams tėvynėje ir išsivijoje ištaisoti savo tautinę individualybę ir drauge prisitaikyti prie naujų politinių, ūkinių ir kultūrinių sąlygų. Kupinas įvairių sumanymų, Straumanis žada ateinančiais metais išleisti Baltų dramos informacinį leidinį ir bibliografiją anglų kalba. Už poros metų turėtų pasirodyti trečiasis antologijos tomas — baltų istorinių dramų rinkinys.

Tautosakos ir literatūrinio modernizmo derinys yra ypatinga baltų kultūros žymė. Reikia tikėtis, kad „Auksio žirgas“ patrauks ne tik dramos ir literatūros, bet ir tautosakos, etnografijos bei antropologijos tyrinėtojų bei mėgėjų dėmesį. Užsienio skaitytojui tai dar vienas langas į savitą Baltijos pasaulį.

Jonas Aistis (Lietuvių foto archyvas)

Jonas Aistis

PRŪSAI

Nuo kalnų matė tyvuliavo
Giria į jūrą panaši,
Ant kalno qžuolo pils didžiavos,
Kaip gervė, bokštais pranaši.

O giriose su laumėm raganom,
Vilkolakiams, undinėm ir smakai
Seneliai šventą ugnį degino —
Kvepėjo laime ir sakais.

Taip slinko rudens ir vasaros,
Taip bėgo metų daugelis šimtų —
Gyveno jie be kraujo ir be ašarų
Šlaminėjime šilų šventų.

Ir niekieno nebeužklystami
Gyveno taip vieni, vieni,
Atėjo vyrai nepažįstami
Kardais ir kryžium nešini.

Tuomet prie pat šventosios Gabijos,
Ant Alkalalio vejos žalios
Vaitiekų, Adalbertų mugalabijo,
Atėjusį sudrumst tylos.

SNAIGĖ

Viešpatie, kaip šviesi —
Tokios, kaip gyvas, nemačiau!
Peer Gynt

Pražydo akys, tartum obelys gegužų,
O buvo saulėta diena.
Solveiga! atsklenda pašliužom
Pusmynais tiesiai į mane!

Taip vargana mano trobelė —
Maniau, skaisčiai apšviesi ji ją,
Ir bus languos kalnai nubaltę
Tyra kalnų poezija.

Kalmuose trykšta juk šaltiniai,
Kalmuose klieči juk kriokliai!

Pusmynais neša sidabrinį
Varpelių džiūgėsį arkliui.

Aš laukiau jos rankas ištises —
Varpeliai rodė vis artėian...
Solveiga!.. Viešpatie, kaip šviesi,
Tokios, kaip gyvas, nemačiau.

Tai ne veltui diena nubaltus
Ir saulė žybtelėjo sniegai...
Kažkas prasinešė pro šalį,
Sniegais prasinešė smagiai...

Kvepėjo obelys, baltai pražydę,
Pavasariai ir sodai ir žiedai...
Nusinešė jinaį tą džiaugsmą didį,
O kalnus apgrindė ledai...

Pakyla lapai, pakąsti lapkritį,
Kartu su viesulu piktu...
O gal tai snaigė, saulėje nušvitus?
O gal, Solveiga, tai ne tu!

O negi tai ir vėl mirasas
Skaisčiai nušvito man languos?
Argi ir vėlį pasaką tą gražią
Kalnai palaidos ten, snieguos!..

Tai snaigė krisdama sudužo!
Vylinga saulėta diena —
Maniau, Solveiga atsklenda pašliužom
Pusmynais tiesiai į mane!

Kaunas, 1934. 2. 21

VAKARO TYLA

Ramu tik epušės lapeliai
Staiga pakyla ir smagiai
Plasnodami vėl nutupia negalioj,
Lyg priiršti drugiai.

Į aukštą dangų stiebiasi mūs kelias
Ir dairo vakaras baugiai,
Ir plazda širdys epušės lapeliais,
Lyg priiršti drugiai..

Greene, 1947. 7. 13

FUGA IN AS MOL

Dažnai pasiremiu ant savo nuobodaus gyvenimo —
Taip noriu jam atrast šį tą, bet nieko nerandu:
Pabyra metai ašarom, tai sušlama dejavimais,
Tai vėlį nuplaukia lėnai, lyg paryčiu vanduo.

Tai pasaka! sekta kadais su smulkiomis detalėmis...
O pasaka! Tujan jau tolimam, jau užmario krašte!
Ir glamonėju širdį plakančią ir geliamą,
Suklupusią po atminimų apsaunkusia našta.

Jis taip sunkus, taip didelis tasai gyvenimas.
Jis taip nuvargino, taip nuplėšė, nualino mane.
Ir štai aš viską surinkau, kas gali būti menama,
Nors truputį sušilt kadais rusenusia iliuzijų ugnia:

Tokia neiški mėnesiena ir pakaruokliai man vaidenasi,
Žiūriu, kaip kalasi žvaigždėlė pamažu,
Ir vėl beu akis, bet paklystu žvaigždžymuose, —
O tas gyvenimas toks didelis ir toks gražus!..

Ir taip norėtu gyvent, kaip kirminui, sačystime,
Gyvent dėlei gyvenimo paties —
Gyvenimas versmė, jis niekad neišsisemia, —
Gyvent be galo, krašto ir mirties!

Atgyja vėl širdis nuvargus ir aplūstus,
Aš jo kadaise troškau, aš juo kadais džiaugiaus —
Gyvenimas toks didelis, o jo norėtu,
Norėtu kaip galima daugiau...

Mane jis prislėgė ir nuplėšė, ir taip nuvargino,
O vis su tokia didele aistra aš jį nešu.
Ir nyksta smulkenos — tie rudens ir darganos,
O tas gyvenimas toks didelis, malonus ir gražus!..

Kaunas, 1932. 8. 10

PAVERGTOJI

Aprėdė, sese, vėl tave žiūkeltis
Ir varo eit per aikštes ir gatves:
Minėt gegužę, kruvinąjį spalį
Ir tyčiotis iš skurdo ir savęs.

Kaip baudžiavoj, tau kruvinam valdovui
Vėl reikia puošti, šokti ir dainuot,
Savy slopinti karčią vergovę,
Pražyduos melsvų akių linijos.

Bet tu dainuok ir šok sau laisvės gandrą,
Ir laikas vėl jį laukiamą atves!
Ir eik, sesute, eik dantis sukdams
Per lygų lauką, aikštes ir gatves...

Brooklyn, 1954. 1. 12

ŠESTOJI DIENA

Vešliai žaliavo žemė neišdžiūvus,
O skliautuose spindėjo amžini darbai...
Dar žemės dumblias drėgnas, šaltas buvo,
Tai lūpdamas iš rankų tu sunkus drėbi...

Ne verga, žemės viešpatį padarė
Tave sustingusį inertiska mase;
Ipūtęs savo kibirkštį nemarią,
Tau atirų ilgęj paliko akys...

Ir, atsistojęs prieš visatos mįslę,
Alsuodamas dievybės įkvėptu kvapu,
Jauti, kaip tvinksi, teka gyslom

Tas nuodėmingas žemės igeidis kraupus:
Iš dumblo kūles — žemėn nuolatim drimbi,
Tik retkarčiais Kūrėjo kibirkštis žibi...

Thompson, 1947. 7. 31

Romovė

Jonas Aistis

Ištrauka iš romano

Nadruvos šalies Romintos giria pasiekė apie vidudienį. Kraštas visai nepažįstas ir Kulmo ar Pamedės šalį: prieš mūsų akis tyvuliavo iki akirato numėlusi giria, kurioje kyšojo vietomis nuslinkę ir pilki vietomis kadugiais ir kažkokios sausos žolės gniužtėmis apžėlę kalnai. Mums, lygumų gyventojams, tai buvo nuostabus ir nematytas gamtovaizdis. Visi žmonės kelią rodė, glaudė ir vaišino. Šventojon girion niekas įžengti nesiryzo, tik smulkiai nupasakoję, kaip reikia joti ir kaip elgtis: prajojus pirmą girios vainiką ir priėjus didelę lygę seną ažuolą, pūsukti dešinin ir joti iki upelio, o tada joti prieš srovę upelio krantu iki vartų ir tris kartus papūsti skudutį. Mus stebino šventgairė žvėrelių ir gyvulių apsta ir

jaukumas: jie arba ganėsi čia pat, ar sekė mus akimis, bet visai mūsų nebijojo.

Pašvilpus prie vartų, netrukus pasirodė įkurtas žynys Kirsna, kuris paėmė iš mano rankų krivulę, palietė ją lūpomis, uždėjo dešinę ranką ant sprando ir tada vėl man ją grąžino. Tada atkėlė vartus, paėmė už pasmakrio ir įvedė į kiemą, ir nė žodžio mums neištars mostu parodė, kad nuliptume nuo žirgų, o pats įėjo į šulinėm sąsparam erdvoką trobą. Jo rimti ir santūrus judesiai bei elgesys ir mudu taip nuteikė, kad, ir likę vieni, nedrįsime kalbėti. Netrukus iš trobos išėjo trys: jauna vos bebrestanti mergaitė, pusamžė aukštoka moteris ir tas pats žynys Kirsna. Mergaitė buvo pasipuošusi žibukais, dailiai apsitaisiusi, kietai supintas kasas nusileidusi per krūtinę. Ji dailiai ir guviai abiejose rankose nešė du dubenėlius su duona ir druska: skaisi,

spindinti kažkokiu vidiniu džiaugsmu ir romumu, rimta ne pagal metus. Priejusi jinaį mums nusilenkė, pažvelgė giedromis akimis ir pusiau dainingu balsu prašeko: — Sveikiname tolumo krašto svetelius su duona ir druska...

Bet pamačiusi mano rankose krivulę, perdavė moteriai dubenėlius ir, ištiesusi į mane abi į viršų atvertais delnais rankas, žiūrėjo man stačiai į akis. Man tasai josios žvilgsnis buvo tokia nauja ir didelė tiesa, jog sumišau ir nesumojau, ko jinaį iš manęs būtų norėjusi, net pajutau beraustas, bet staiga išgirdau man kuždantį Kirsną: „Krivulė, krivulė!“ Uždėjau jai krivulę ant ištisų rankų. Ji man dailiai nusilenkė ir lėta, bet pilnu jaunystės ir orumo žingsniu nuėjo trobon. Buvo aišku, kad ta mergaitė laikysenos ir judesių buvo išmokusi: ji visa darė dailiai, mikliai ir laisvai, bet drauge ir su tokia rimtimi bei tikrumu, jog man josios pagailo. Jautčiau, kad ji neturėjo, kaip kiti, vaikystės ir kad neturėsianti jaunystės, kad pats gyvenimas jau jai nepriklausė, kad ji buvo Žemynėlei skirta vaidilutė.

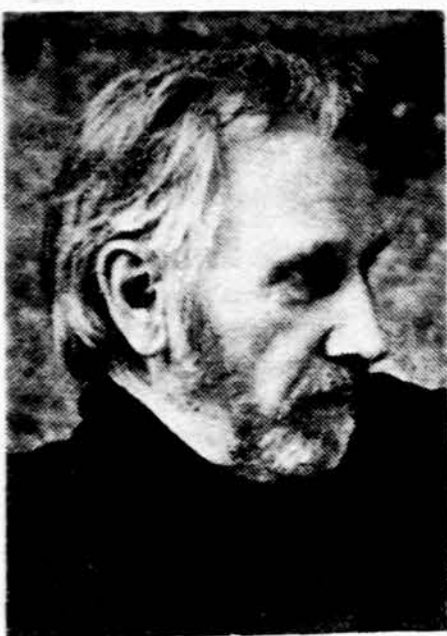
Tada Kirsna paėmė mūsų žirgus ir nuvedė dangtin, o moteris, motinišku švelnumu prie namų slenkščio mudu priėmė su duona ir druska. Paėmiau

trupinėli duonos ir permečiau per petį, lygiai tą pat padariau su kruopelė druskos. Mano bendras tą patį pakartojo. Moteris įvedė vidun. Mūsų krivulę gulėjo ant užiesto stalo. Troba nedidelė, tačiau dviem galais ir su priemenėle bei pirkaite per vidurį. Durys buvo mediniais vyriais, bruzgulių iš lauko ir valke iš vidaus užsklandžiamos. Langai iš vidaus užstumiami. Jie buvo krūtinės aukštyje, tik per du rąstelių aukštumo, bet gana platūs. Jų buvo net trys: po vieną kiekvienoje sienoje, visi iki galo atverti, bet viduje ir vidudienį buvo tamsoka. Aukštinio svetainėje nebuvo, ir nenumanau, kaip čia žmonės galėjo laikytis žiemą. Ties stalu palubė iškaityta beržo šakelėmis, asla išbarstyta geltonomis smiltimis. Buvo aišku, jog tasai galas buvo tik svečiams skirtas, kitaip sakant — negyvenamas, tačiau turėjo kažkokį ypatingą kvapą, nors šiaip viduje buvo miela ir vėsu.

Seimininkė mus pasodino garbės kerteje ir vaišino, kuo turėjo, o turėjo daugiau negu galėtum tikėtis tokioje dykroje. Buvo ir mėsos, tik gėrimo, nuliejus dievams, neragino ragauti, o mes iš namų žinojome, kad neraginami negalėjome nieko liesti. Pasistiprinus ir

persimetus vienu kitu žodžiu, moteris mums pasiūlė išsitiesti pogulio, nes keliauti reikėsi visą naktį, o be to, girion bus galima leisti tikrai saulei nusileidus. Mergaitė mums pataisė guolius, nuavė mūsų kojas. Mane stebino tos mergaitės rankų šaltumas ir švelnumas: tos rankos niekad darbo nėra mačiusios...

Paliko mudu vienu. Atsigulęs galvoju apie tą mergaitę. Išviespatavus tylai, pasigirdo tolimas dainos garsas. Tai mergaitė dainavo dusliu ir silpnu balseliu Nadruvos krašto giesmę. Žodžių giesmėje buvo nedaug, ji kartojo vieną ir tą patį: „vai vėlų, vėlų, vėlų vakarėlį!“ Bet kiekvieną kartą tie patys žodžiai vis kitaip skambėjo ir vis kita kę reiškę. Ir ko tuose žodžiuose nebuvo: juose ošė amžių glūduma, džiaugsmas ir liūdesys, neviltis ir tikėjimas, sielvartas ir laimė, o kartais joje pasigirdavo net sunku pasakyti kas, bet kažkas didelis, svarbus ir amžinas, lyg dangus ir žemė, lyg gyvenimas ir mirtis. Ir ta giesmė skambėjo visa mano esybė tolydžio vis nauja gaida, tarsi dangus ir žemė, tarsi visa visata būtų skambėjusi mano širdyje. Ir aš numaniau kodėl. Todėl, kad ta mergaitė dar vygėje buvo Žemynėlei skirta, dėl to ir daina ne jos, o patios Žemynėlės...

Dail. Kazys Varnelis

Kazio Varnelio darbai Chicagos muziejuose

Chicagėje ilgiau gyvenęs ir čia kolegijoje profesoriavęs dailininkas Kazys Varnelis savo dailės darbus plačiai yra žinomas ir amerikiečių bei tarptautiniams dailės pasaulyje. Individualios jo parodos ne kartą yra vykusios įvairių Amerikos miestų bei universitetų meno galerijose, susilaukdamas puikias įvertinimo spaudoje ir studijinių aptarimų specialiuose dailės žurnaluose. Šiuo metu išskirtinai dėmesį Varnelį atkreipė abu didieji Chicagos dailės muziejai: Art Institute of Chicago (S. Michigan Ave. — E. Adams St.) ir Museum of Contemporary Art (237 E. Ontario St.). Abudu jie savo iniciatyva kontaktavo dailininką ir nuolatinei savo kolekcijai nusipirko po paveikslą. Žinant, abiejų šių Chicagos dailės muziejų užimama vieta amerikiniame ir tarptautiniame dailės pasaulyje, Kazio Varnelio paveikslų įsigijimą reikia vertinti dideliu mūsų dailininko laimėjimu.

Šia proga paminėtina, kad K. Varnelis su šeima nuolatiniame apsigyvenime šiuo metu keliasi į Amerikos rytinį pakraštį (Eis Glen Rd., Stockbridge, Mass. 01262; telef. (413) 1298-4943. Tačiau rudenį jis dar grįš profesoriauti kolegijon, Chicagėje.

Vikt. Petravičius. Vilniaus legendos

Ilgesys, apsunkęs pažinimu

SES. O. MILAILAITĖ

Lidija Šimkutė, ANTRASIS ILGESYS. Išleido Algimanto Mackaus Knygų leidybos fondas 1978 m. Chicagėje. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Kongreso bibliotekos kortelės numeris: 78-74205. Tiražas 600 egz. Leidinys kietais viršeliais, 90 psl., kaina — 5 dol., gaunamas ir "Drauge".

Debiutuojančios poetės Lidijos Šimkutės eilėraščius tenka pažinti tik iš šios pirmosios jos knygos. Tai nedidelis 77 psl. rinkinys "Antrasis ilgesys". Patraukliai, kietais viršeliais išleido Algimanto Mackaus knygų leidybos fondas 1978 m.

Šimkutė savo poezijoje atsisiekia kaip jaunosios kartos atstovė. Jos eilės jaunatviškos ir temos šiuolaikinės — būdingos mūsų laiko intensyviai, masiniam jaunimui, ieškančiam gyvenimo prasmės, tikros žmogaus artumos ir savės.

Siame rinkinyje jaunoji poetė veda dialogą su mylimu asmeniu, kurio artuma išgyventa ir prarasta, ir su pačia savimi, ieškant to santykio prasmės. Vienur kitur įspūdiams gamtovaizdžiai atspindi šį išgyvenimą ir poetės jausmus. Tonas aplanai gana melancholiškas — dvelkia skaudžia patirtimi — apsiylimu ir nerimu. Antrasis ilgesys jau nebe toks, koks buvo pirmasis — jis apsunkęs pažinimu. Rinkinio pa-

grindinę temą galima suvesti į šias eilutes:

*Nėz nieko surkesnio
Už krentančių žvaigždę
Apuilo žmogaus akys.*

Ivaizdis išraiškus. Poetės aprašomas apsiylimas yra dvejopas — žmogaus artumo nepastovumo ir žodžių, kuris neperduoda tikrovės.

Bandydama įsijausti į žmogishko santykio sudėtingumą, Šimkutė ne kartą taiklia metafora pagauna skaitytoją. Ji dažnai efektingesnė trumpesniais brūkštelėjimais, negu ilgesniais, bet labiau prozaizmais ir retorikais išsiskaidymais. Štai kelių žodžių savyje atbaigtas eilėraštis:

*Tu ateini ir išieini,
Stabteli ir praeini,
Tai ir yra
Amžinybė.*

Panašiu vaizdingu paprastumu pasižymi ir "Vainikas":

*Iš nekantrių žodžių
Nupyniau vainiką.
Gyventam laikui įėjau
prisiminimus,*

*Ateičiai
Išraus svajones.
Ilgesio mazgu įėjau Tavo
vardą*

Pradžioje ir gale.

Santykio trapumas, laikinumas išsiskaido ir nepasitikejimą pa-

Vikt. Petravičiaus paroda lietuviškoje vasarvietėje

Šiuo metu Union Pier, Mich., lietuviškoje vasarvietėje "Gintaro" svetainėje vyksta šio žinomojo mūsų grafiko ir tapytojo dailės darbų paroda. Paroda tęsis čia ilgesnį laiką. Vasarotojams gera proga pamatyti naujausius dailininko darbus ir juos išgyti. Viktoras Petravičius, prieš kurį laiką išsikėlęs iš Chicago, ten pat Union Pier pašonėje yra išsirengęs savo dailės studiją ir intensyviai kuria. Dabartinis Aldonos ir Viktoro Petravičiaus adresas yra toks: 16563 Community Hall Rd., R. I, Box 173, Union Pier, Mich. 49129.

Dail. Viktoro Petravičiaus paroda šioje lietuviškoje vasarvietėje yra labai sveikintinas kultūrinis reiškinys. Būtų labai pageidautina, kad "Gintaras" vasaravimo sezono, nors ir egzotiškame savo rąstų namelyje, surengtų svečiams ir daugiau kultūrinių po-
piečių bei vakaronių: literatūros vakarų, koncertų (tegu ir plokštelių su atitinkamais komentarais) bei šiaip kultūrinių pašnekesių.

Edvardas Walaitis
Šiuo metu Ed. Walaitis akvarelių paroda vyksta Merrill Chase galerijoje, Water Tr. Place ir Oakbrook Stores. Dailininkas Ed. Walaitis, anksčiau buvęs dienraščio "Chicago Tribune" meno direktorius, šiuo metu gyvena New Buffalo, Michigan. Jis šiemet taipgi dalyvaus "Oakbrook Promenade Outdoors Show" rugsėjo 1-2 d.; šioje kasmetinėje parodoje pernai jį buvo laimėjęs pirmąją premiją.

Nauji leidiniai

• TAUTINĖS MINTIES KELIU

Lietuvių tautininkijos istoriniai bruožai. Redavo Jonas Puzinas ir Jonas Pranas Palukaitis. Išleido Amerikos Lietuvių tautinė sąjunga 1979 m. Chicagėje. Spaudos darbas atliko "Viltis" Inc. Knyga didesnio formato, kietais viršeliais, iliustruota, 416 psl., kaina — 15 dol., gaunama ir "Drauge", kaina su persiuntimu 13.25, Illinoisas gyventojai turi dar pridėti 60 centų valstijos mokesčių.

Knyga yra kolektyvinis daugelio plunksnų darbas. Visi straipsniai suskirstyti į tris didžiuosius leidinio skyrius: I. Pradinės versmės, II. Plačia vaga, III. Svečio-
s šalyse. Kai kurie straipsniai yra tikros studijos, vertingos istoriniu ir analitiniu atžvilgiu. Ta prasme būtų pabrėžtina Jono Puzino straipsnis "Lietuvių tautinės sąmonės raida ir tautinės srovės susidarymo pradmenys", Juozo Jakšto "Tautos pažangos partijos — lietuvių tautininkų sąjungos istorijos bruožai 1916 — 1940",

TAUTINĖS MINTIES KELIU

Jono Švobos "Amerikos lietuvių tautinė srovė iki 1940". Apie vėlesnius laikus ir apie įvairias kitas tautinės minties organizacijas, sambūrius ir jų įnašus rašo dar: J. Puzinas, J. Jakšas, Ig. Andrašiūnas, J. Kaplėnas, B. Vyliūdas, V. Abraitis, J. Jurkūnas, E. Čekienė, A. Juodvalkis ir kt.

O bibliografinė ir jau grynai istorinė prasme ypač yra vertinga net 34 knygos puslapių Jono Prano Palukaitio studija "Tautinės srovės periodika". Su tikru bibliografo ir bibliofilo kruopštumu surinkta ir puikiai apipavidalinta viskas, kas šiai temai yra būtina ir patraukli.

• Azorin, PIRMASIS STEBUKLAS. Novelės. Vertė Povilas Gaučys. Kalbą žiūrėjo Pranas Razminas. Viršelis Vytauto Virkau. Išleido "Rūta" Chicagėje 1979 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Leidinys 100 psl., kaina — 5 dol., gaunamas "Drauge".

Azorin (1873 — 1967) yra vienas ryškiausių šių dienų ispanų literatūros kūrėjų. Tai, galėtume sakyti, lietuviškasis Biliūnas, ispanų literatūroje jausmingu, bet ir giliu trumpųjų apsakymų prasme. Plačiau su Azorinu skaitytoją supažindina paties vertėjo netrumpas knygos įvadas. Rinkinyje randame net 28 Azorino apsakymus — trumpas novelės. Tai vis meistriški pavyzdžiai, rodantys kiek daug ir kokia puikiai forma galima pasakyti kone miniatiūriniam rašto gabaliukų. Novelių temos vienos paimitos iš dabarties, kitos iš ryškiųjų praeities įvykių bei vardų. Apamai šis Azorino knyga yra tikras ispanų literatūros skanėstas lietuviui skaitytojui.

• WORLD LITERATURE

TODAY, Volume 53, Number 2, Spring 1979. A Literary Quarterly of University of Oklahoma. Žurnalą redaguoja Oklahoma universiteto profesorius esantis Ivar Ivask. Redakcinėje kolegijoje yra ir mūsų šios prof. Rimvydas Šilbajoris. Redakcijos adresas: 630 Parington Oval, Room 110, Norman, Oklahoma 73019. Administracijos adresas: University of Oklahoma Press, 1005 Asp Ave., Okla. 73019. Individuali prenumerata \$13.50 metams ir \$25.00 dvejiems metams.

Tai didelio formato anglų kalba žurnalas, skirtas literatūrai visu pasauliniu plokšči. Per metus išeina keturios knygos, liuksusinio formato, kiekviena netoli 200 rašytojų nuotraukomis iliustruotų puslapių. Daugiau pusę jų užima recenzijos naujų knygų, išleistų įvairiomis pasaulio kalbomis. Numerio pirmoji pusė visada skirta aktualių literatūros problemų straipsniams, atskirų tautų bei šiaip ryškiųjų šio meto rašytojų kūrybos nagrinėjimams. Štai šį kartą rašoma apie 1978 metų Nobelio premijos laureatą rašytoją I. B. Singer'į, apie cenzūriškus stimulus, apie dabartinius graikų dramaturgus, apie ispanų naujausiąją literatūrą, apie samizdatines dainas Sovietijoje ir kt.

Naujų knygų puslapiuose recenzuojamos šios mūsų knygos: Albinas Baranauškas "Rudenys ir pavasariai" (trečiasis tomas), Sigita Geda "Baltojo Niekio dainelės" ir Vytautas Martinkus "Vėtrungė šeimos šventei". Ispaniškų naujų knygų skyriuje duodama Birutės Cipliauskaitės recenzija Geraldine Cleary Nichols knygos "Miguel Hernandez".

PIRMASIS
STEBUKLAS
AZORIN

DVIDEŠIMT AŠTUNTASIS "DRAUGO" ROMANO KONKURSAS

1. Dienraštis "Draugas" skelbia daliosios prozos romano, apsakos dvidešimt aštuntąjį konkursą. Rankraščius įteikti paskutinė data yra 1979 m. lapkričio 1 d.
2. Geriausiojo kūrinio autoriui skiriama 1,000 dolerių premija, kurios mectenatas yra Juozas Plepys iš Toronto, Ont. Komisijai nerastas tinkamo kūrinio, premija neikiama.
3. Kūrinio siūžetą pasirenka patys autoriai. Rankraštis turi būti parašytas mašinėle, nemažesnis kaip 200 romaninio formato puslapių.
4. Kūrinius siųsti adresu: Daliosios prozos konkurso komisijai, Draugas, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629.
5. Sprendimo bešališkumui laiduoti autoriai turi pasirašyti slapvvardžiu, o atskirame uždame voke pažymėti savo tikrąją pavardę ir adresą, telefoną, ten pat įrašant kūrinio antraštę ir pasirinktą slapvvardį. Tiesęj komisijai išrinkus premijuotą kūrinį, atidaromas tik laimėjusio autoriaus vokas.
6. Tūkstantio dolerių premiją gavęs autorius be papildomo honoraro pirmosios laidos teisę perleidžia "Draugui", įskaitant teisę spausdinti dienraštyje ir išleisti atskiru leidiniu arba tik išleisti atskiru leidiniu. Premijos nepaskyrus, autorius spausdinimo sąlygas nuspręsusitars su "Draugu".

• LAISKAI LIETUVIAMS,

1979 m. birželio m., Nr. 6. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Leidžia lietuvių jėzuitai. Administruoja A. Likanderienė. Viršelis ir skyrių vinjetės — Vilijos Eivaitės. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th Street Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 8 dol.

Šio numerio turinys: Kunigas ir žmonės (P. Daugintis, S.J.), Gyvenimo žodis (Chiara Lubich), Geras draugas — retas paukštis (Dalia Stanickienė) Asyžius ir Asyžietis (Alf. Grauslys), Krikščioniškoji artimo meilė (P. Daugintis, S.J.), Miguel de Cervantes Saavedra (J. Venckus, S. J.), Pirmieji Vilniaus universiteto rektoriai (Paulius Rabiškauskas, S.J.), Tikra draugystė (Laura Laučiūtė), Rekolekcijų mintys (V. Vakarytė), Motutės lepūnėlė (paruodė B.B.), Tėvyneje (D. ir G. Vakariai), Kalba (J. Vaškys, S.J.), Trumpai iš visur (J. Pr.), Numeris iliustruotas Virgilijaus Kauliaus nuotraukomis.

M. K. Čiurlionis patraukė švedų dėmesį

Ryšium su filmu serija Švedijos televizijoje apie Pabaltijo kraštus Vaasteraosa miesto (120.000 gyv., 115 km. į vakarus nuo Stokholmo) biblioteka surengė puikiai sutvarkytą Čiurlionio tapybos reprodukcijų parodą, kuri čia tęsiasi 18 dienų. Greta parodos gretimoje salėje buvo galima klausytis Čiurlionio muzikos kūrinių plokštelėse. Visa Čiurlionio medžiaga buvo gauta iš Baltų instituto Stockholme ir iš Soedertalje miesto kultūros komiteto.

Parodos metu bibliotekoje gegužės 12 d. buvo surengta visa M. K. Čiurlionio kūrybai skirta akademija, įžanginiu žodžiu atidarė muzikos bibliotekos vedėjas G. Nordin. Juozas Lingis po to skaitė paskaitą, kurioje apžvelgė Lietuvos valstybės ir lietuvių kultūros istorinę raidą, aptarė Čiurlionio būdingą ir giliai lietuvišką jo paveikslų simboliką ir paskaitė išverstus į švedų kalbą Kazio Bradūno ir Salomėjos Nerės eilėraščius Čiurlioniskomis temomis. Kompozitorius Harry Olo aptarė Čiurlionį kaip asmenybę, tapytoją ir kompozitorių, kuriam visos pasaulis buvo viena simfonija, o žmonės — jos gaidos. Čia pat buvo pasiklausyta ir Čiurlionio simfoninės poemos "Jūra". Anot Olo, Čiurlionio "Jūra", tiek savo kompozicija, tiek techniška forma, yra pranašesnė už plačiai žinomą Cl. Debussy simfoninį kūrinių "La mer". Buvo pacituoti taipgi ir kiti, plačiai pasaulyje žinomi, kultūros žmonių nuostabą keliantys atsiliepimai apie Čiurlionio kūrybą. Visa tai turint minty, muzikos kritikas Sture Hemming Vastmanlando regiono didžiausiam laikraštyje parašė įvadinį straipsnį, pirmąjį laikraščio puslapį papuošiant Čiurlionio portretu. Savaitę vėliau St. Hemming tame pačiame laikraštyje plačiai ir profesionaliai aptarė M. K. Čiurlionio tapybą ir muziką. Visa tai liudija, kad puikiai paruošti renginiai ir atsiliepimai spaudoje buvo tikros M. K. Čiurlionio dienos Švedijoje.

Algis Šimkus palieka Chicago

"Draugo" kultūrinio priedo muzikinis bendradarbis Algis Šimkus, kasdieniniame gyvenime viešųjų darbų (Public Works) administracijos ir finansų specialistas, iki šiol dirbes Chicagos miesto Public Works departamente, pakviestas finansų ir administracijos direktoriaus pareigoms Metropolitan Miami Dade County Office of Transportation. Ši įstaiga perėitą mėnesį pradėjo konstrukciją 21 mylios ilgumo greitąjį susisiekimo sistemą metropolitan Miami srityje. Projektas yra finansuojamas federalinės valdžios ir kainuos daugiau kaip bilijoną dolerių.

Algis Šimkus, greta muzikinio išsilavinimo, yra baigęs Vilniaus universiteto teisų fakultetą ir yra gavęs magistro laipsnį Harvardo universitete. Į naują paskyrimo vietą išvyko birželio pabaigą.

Ir kultūrinis priedas atostogaus

Kaip ir pernai, Kultūrinio priedo redaktorius Ilesos mėnesį išvykus atostogų, atostogaus ir kultūrinis priedas. Šios dienos numeris prieš atostogus yra paskutinis. Pirmas poatostoginis numeris išeis rugpjūčio mėn. 4 d.